

Nr 10.

Ankom till riksdagens kansli den 23 februari 1937 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om upphävande av tillämpningen på landsbygden av vissa bestämmelser i 13 § av ordningsstadgan för rikets städer.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 33, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Brädefors m. fl.* hemställt, »att riksdagen beslutar upphäva tillämpningen på landsbygden av de i Kungl. Maj:ts kungörelse av den 10 juni 1932 omnämnda vissa bestämmelser i ordningsstadgan för rikets städer.»

Beträffande de skäl som ligga till grund för motionärernas yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

I § 13 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868 meddelas åtskilliga föreskrifter angående tillställningar till vilka allmänheten har tillträde. Sålunda föreskrives att »maskerad, bal, lekstuga, lindansning, positivspelning eller dylikt, akrobatiska konststycken, konstridning, djurförevisning eller andra med dessa jämförliga tillställningar» — i det följande gemensamt betecknade såsom *icke-kulturella nöjeställningar* — icke må anordnas utan att polismyndighetens tillstånd därtill inhämtats. Å ansökan om tillstånd meddelas beslut som sökanden har att lösa. Därest beslutet innefattar bifall till ansökningen, angivas i resolutionen de villkor och ordningsföreskrifter polismyndigheten funnit skäligt uppställa. Där det visar sig att tillställning för vilken fordras tillstånd åsyftar eller innebär något som strider mot sedlighet eller allmän lag eller föranleder till svårare oordning, äger polismyndigheten förbjuda tillställningens förnyande. I nu nämnda fall, liksom då tillställningen äger rum utan tillstånd, har polismyndigheten befogenhet att upplösa tillställningen.

Enligt den av motionärerna åberopade kungörelsen den 10 juni 1932, som trätt i kraft den 1 augusti samma år, har vad i § 13 ordningsstadgan är stadgat i fråga om icke-kulturella nöjeställningar utsträckts att gälla för hela landsbygden. Genom kungörelsen har därvid på landet landsfiskal tillagts enahanda befogenhet som i stad tillkommer polismyndigheten därstädes.

Före ikraftträdandet av 1932 års kungörelse tillämpades ordningsstadgans bestämmelser om icke-kulturella nöjeställningar, förutom i stad och å annan ort där ordningsstadgan gällde, dels för område invid eller i närheten av stad beträffande vilket länsstyrelsen föreskrivit tillämpning av § 13

ordningsstadgan, och dels, enligt länsstyrelsens förordnande, jämväl å annat område.

I detta sammanhang må erinras om landskommuns befogenhet att till efterrättelse antaga kommunala ordningsföreskrifter. Enligt 6 § lagen om kommunalstyrelse på landet äger kommun att för överträdelse av de kommunalstadgar, som kommunen kan finna skäl att uppgöra till främjande av sedlighet samt ordning och säkerhet inom kommunen, i samma stadgar bestämma böter från och med 5 till och med 100 kronor. För att av kommunen fattade beslut, som äro ämnade att tillämpas såsom kommunalstadgar i angivna avseende, skola bliva gällande fordras enligt 80 § uti sagda lag länsstyrelsens godkännande.

Med stöd av kommunallagens bestämmelser hade på sin tid en del av de kommuner, där ordningsstadgans bestämmelser om icke-kulturella nöjeställningar icke gällde, reglerat sådana tillställningar genom lokala föreskrifter. Genom ikraftträdandet av 1932 års kungörelse torde dessa föreskrifter i den mån de strida mot ordningsstadgans förevarande bestämmelser få anses upphävdade.

Beträffande *den tidigare behandlingen* av förevarande spörsmål må här omnämnas följande.

Sedan vid 1928 års riksdag väckts motioner angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjeställningar, anhöll riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning och förslag angående utvidgning av då gällande bestämmelser om nöjeställningar.

Genom proposition, nr 183, till 1932 års riksdag inhämtade därefter Kungl. Maj:t riksdagens yttrande över ett förslag, enligt vilket de bestämmelser som i § 13 ordningsstadgan meddelats för icke-kulturella nöjeställningar och vissa utomhusmöten skulle bliva tillämpliga å samtliga de orter, där de icke förut varit gällande.

Föredragande departementschefen anförde därvid beträffande nöjeställningarna bl. a. följande:

Den förebragta utredningen syntes giva vid handen, att det måste anses såsom en påtaglig brist i gällande lagstiftning, att rätten att anordna offentliga dans- och därmed jämförliga nöjeställningar å den egentliga landsbygden icke på något sätt reglerats genom allmän författning. Över huvud torde utgångspunkten för nuvarande lagstiftning i detta ämne, vilken uppenbarligen förutsatte en okontrollerad frihet såsom regel med lokalt gällande bestämmelser såsom undantag, numera med hänsyn till ändrade tidsförhållanden vara i behov av revision. Kommunikationsmedlens utveckling på landsbygden, den därav följande lättheten att med anlitan av nutida resurser nära nog var som helst anordna dans- och andra nöjeställningar, den motsvarande lätthet, varmed publiken kunde infinna sig å dylika tillställningar eller förflytta sig från den ena tillställningen till den andra, ett ofta yrkesmässigt utnyttjande av dessa förhållanden; dessa och ett flertal övriga omständigheter, vilka föranledde till att nöjeslivet på landsbygden

erhållit en karaktär och en omfattning, vartill någon motsvarighet tidigare icke förekommit, syntes, jämte erfarenheten av nu rådande allvarliga missförhållanden, utgöra fullgiltig orsak till att detta nöjesliv icke längre kunde från lagstiftningssynpunkt betraktas på samma sätt som tidigare. Tidpunkten syntes alltså vara inne att även beträffande landsbygden i detta avseende ingripa genom allmänt reglerande bestämmelser. Det torde icke kunna med skäl sägas, att man därigenom skulle tillskapa ur olika synpunkter mindre tilltalande tvångsbestämmelser. Fråga vore nämligen allenast om att till riket i dess helhet utsträcka giltigheten av vissa stadganden, som under lång tid tillämpats inom skilda områden av detsamma och där ingått i det allmänna medvetandet.

Med hänsyn till dessa och andra närmare angivna förhållanden ansåg departementschefen en allmänt gällande författningsbestämmelse vara ägnad att bättre tillgodose behovet av reglerande åtgärder än lokalt gällande stadgor, liksom en dylik bestämmelse synes komma att vid sin tillämpning medföra mindre svårigheter än vad ett allmänt genomfört system med sistnämnda slag av bestämmelser skulle komma att innebära, varefter departementschefen vidare anförde:

Det sålunda föreliggande behovet av jämväl för landsbygden obligatoriskt gällande bestämmelser torde kunna fullt tillgodoses, därest de i ordningsstadgan för rikets städer § 13 förekommade bestämmelserna om maskerad, bal, lekstuga m. m. erhöles tillämpning jämväl å de områden, där desamma icke nu vore gällande. Därest så bleve fallet, skulle tillställningar av omförmälda slag icke få anordnas utan tillstånd av vederbörande landsfiskal, vilken jämväl skulle äga meddela erforderliga ordningsföreskrifter. I de sistnämnda kunde inrymmas eventuellt erforderliga bestämmelser angående tid för avslutande av tillställningarna, ordningsvakter, förbud för minderåriga att närvara vid visst slag av nöjestillställning m. m. Då ändamålet med dylika föreskrifter bland annat vore att tillgodose det behov av bestämmelser, som särskilda lokala förhållanden kunde föranleda, torde det ligga i sakens natur, att landsfiskalen före utfärdande av sådana föreskrifter beredde kommunen tillfälle att, genom kommunalnämnden eller annorledes, i detta avseende tillkännagiva sin uppfattning såväl angående behovet därav som beträffande bestämmelsernas närmare innehåll. Det kommunala intresset för dylika frågor, varom yttrandet från landskommunernas förbund bure vittne, torde på denna väg kunna på ett verksamt sätt taga sig utlopp. Att å andra sidan föreskrifterna, såvitt möjligt, för närliggande orter vore av enhetligt innehåll i sådana ämnen, som icke rönt inflytande av förhållanden av nyss angiven art, vore tydligen ett intresse av icke mindre vikt; och det torde kunna förväntas, att länsstyrelserna för detta ändamål meddelade direktiv, i den mån detta befunnos erforderligt. — — —

Beträffande en punkt av de nu förordade bestämmelserna, nämligen rätten att meddela tillstånd till anordnande av nöjestillställningar av nu ifrågasvarande slag, en rätt som enligt förslaget skulle tillkomma landsfiskal, hade från åtskilliga håll ifrågasatts, huruvida icke kommunalnämnden finge anses bättre skickad att utöva denna befogenhet. Särskilt hade denna ståndpunkt bestämt intagits av styrelsen för Svenska landskommunernas förbund. En bestämmelse av sålunda åsyftad innebörd skulle emellertid innebära en avvikelse från såväl ordningsstadgans bestämmelser som från den, såsom det

ville synas, fullt riktiga principen, att den myndighet, som närmast hade att svara för ordningen inom kommunen, även tillerkändes rätt att bestämma rörande tillstånd till anordnande av sådana nöjeställningar, som kunde innebära fara för densamma. Då tillika landsfiskalen med hänsyn till sina allmänna befogenheter syntes vara bättre skickad att övervaka iakttagandet av meddelade ordningsföreskrifter än vad kommunalnämnden vore samt han i regel torde stå mera fri från intressen i saken av olika slag, hade departementschefen funnit övervägande skäl tala för att icke göra någon avvikelse från vad som eljest enligt ordningsstadgan gällde beträffande landsfiskals befogenhet i nu ifrågakvarande avseende. Departementschefen erinrade emellertid om vad han nyss anfört därom, att ett betydande inflytande på handläggningen av ärenden av ifrågakvarande natur borde förbehållas de kommunala organen.

Första lagutskottet, som behandlade propositionen, förklarade i avgivet utlåtande, nr 40, att utskottet vid sin granskning av förslagen icke funnit anledning till anmärkning mot desamma, samt hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen icke haft något att erinra mot de framlagda förslagen.

I en vid utlåtandet fogad, av sex ledamöter i utskottet avgiven reservation hemställdes att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen vid granskning av förslagen funnit, att lagstiftningen icke borde äga rum. Såsom skäl för sin åsikt i fråga om nöjeställningarna anförde reservanterna att de, utan att underskatta betydelsen av ett sunt nöjesliv, hölle före att hithörande förhållanden lämpligast, såsom även Svenska landskommunernas förbund i avgivet yttrande föreslagit, ordnades genom kommunala ordningsstadgar.

Riksdagen biföll utskottets hemställan i vad angick nöjeställningarna, varefter Kungl. Maj:t utfärdade ovannämnda kungörelse den 10 juni 1932.

Före ikraftträdandet av 1932 års kungörelse blevo länsstyrelserna i samtliga län genom en departementschefsskrivelse anmodade att vidtaga åtgärder för att befrämja en sådan tillämpning av den åt landsfiskalerna uppdragna befogenheten, som överensstämde med grunderna för den nya författningen. Till ledning för åtgärder i detta syfte tillställdes länsstyrelserna en inom socialdepartementet upprättad promemoria. Ett par uttalanden i denna promemoria äro här av intresse. Sålunda yttras där, att ur ordningssynpunkt bestämmelser tidigare stundom ansetts påkallade för att inskränka tiden för anordnande av dylika tillställningar till vissa bestämda dagar eller till visst antal dagar för en viss tidsperiod. Sätillvida hade dylika inskränkningsåtgärder — anföres det i promemorian — stöd av allmän författning, som det genom kungörelse den 4 oktober 1895 förordnats, att å juldagen, långfredagen, påskdagen och pingstdagen icke finge givas offentlig föreställning i lindansning, konstridning eller annat dylikt eller hållas offentlig maskerad, bal, lekstuga, så kallad varietetställning eller andra sådana nöjen. Utöver vad som följde av nämnda bestämmelser, syntes erforderlig inskränkning av det antal dagar, under vilka nöjeställningar finge anordnas,

i regel åstadkommas av ekonomiska och andra faktorer. I varje fall torde det få anses ligga utom polismyndighetens uppgift och befogenhet att ur andra synpunkter än den allmänna ordningens och sedlighetens uppehållande vidtaga en dylik inskränkning. I särskilda fall, såsom då nöjesföretag av nu ifrågavarande slag till alltför stort antal dreves inom en och samma kommun eller inom närbelägna kommuner, syntes det emellertid icke få anses uteslutet att i den allmänna ordningens intresse vidtaga åtgärder jämväl i nyss omnämnda syfte.

Vid 1934 års riksdag väcktes flera motioner angående nöjesverksamheten. En av dem föranledde riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t, nr 70, hemställa om utredning angående skärpta åtgärder mot de så kallade nattklubbarnas verksamhet.

Kungl. Maj:t anbefalldes den 31 maj 1934 samtliga länsstyrelser att avgiva utlåtande över riksdagens sistnämnda skrivelse. Därvid skulle tillika lämnas redogörelse för de erfarenheter som i fråga om reglering och kontroll från det allmännas sida av offentliga nöjestillställningar vunnits efter ikraftträdandet av 1932 års kungörelse. Vid denna redogörelse skulle särskilt meddelas i vilken utsträckning tillämpningen av kungörelsen skett i enlighet med de riktlinjer, som uppdragits i ovanberörda inom socialdepartementet utarbetade promemoria. Sedan nämnda utlåtanden inkommit, har Kungl. Maj:t den 13 november 1936 beslutit, att skrivelsen icke skulle föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Vid 1936 års riksdag väcktes åtskilliga motioner angående offentliga nöjestillställningar. I en av dem (II: 151) föreslogs bland annat att riksdagen i skrivelse till regeringen måtte hemställa om utredning och förslag till följande års riksdag om att den i § 13 ordningsstadgan för rikets städer föreskrivna plikt att inhämta tillstånd upphävdes för de delar av landet, där den icke tillämpades före den 1 augusti 1932. I de övriga motionerna framställdes förslag angående åtgärder för en enhetlig tillämpning av gällande ordningsföreskrifter för offentliga nöjestillställningar samt angående ökad möjlighet för kommunal myndighet att bestämma över förvärvsmässigt bedriven nöjesverksamhet.

Första lagutskottet, som behandlade motionerna, yttrade i avgivet utlåtande, nr 49, följande.

Utskottet, som tagit del av de i anledning av Kungl. Maj:ts remiss år 1934 inkomna utlåtandena, hade av desamma erfarit att myndigheterna å åtskilliga orter vitsordat att bättre förhållanden inträtt genom tillkomsten av 1932 års kungörelse. Tillämpningen av kungörelsen syntes i allt väsentligt ha skett i enlighet med de riktlinjer, som uppdragits i ovannämnda inom socialdepartementet utarbetade promemoria.

Om sålunda 1932 års lagstiftning i stort sett torde medfört gynnsamma verkningar, hade likväl klagomål fortfarande förekommit, särskilt från vissa delar av landet. Utskottet ville därför föreslå att riksdagen anhölle att Kungl. Maj:t måtte rikta vederbörande myndigheters uppmärksamhet på angelägen-

heten av att tillbörligt avseende fästes vid de kommunala myndigheternas önskemål om inskränkningar i nöjeslivet i den mån icke särskilda skäl, framförallt ur ordningssynpunkt, talade i annan riktning. I sistnämnda avseende borde särskilt uppmärksammas att alltför stränga restriktioner på en plats kunde menligt inverka på nöjeslivets utövning på en annan plats.

Genom nyssnämnda utredning syntes framgå, att i viss mån olika uppfattning gjort sig gällande angående tolkningen av § 13 ordningsstadgan i vad den rörde tivoli, ambulerande nöjesfält, kringresande cirkus och dylika tillställningar, vilka på sina håll givit anledning till befogade klagomål. Utskottet ansågo önskvärt att genom Kungl. Maj:ts försorg undersökning verkställdes, huruvida ordningsstadgans föreskrifter i detta avseende behövde förtydligas eller kompletteras.

De i övrigt i motionerna framförda yrkandena syntes icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder i de av utskottet angivna hänseendena samt, i den mån så erfordrades, för riksdagen hänskjuta förslag angående avhjälpande av de utav utskottet omnämnda missförhållandena; samt att motionerna, i den mån de icke kunde anses härigenom besvarade, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Riksdagen biföll utskottets hemställan, varefter avläts skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 353). Ärendet är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Utskottet. Såsom utskottet i sitt vid fjolårets riksdag avgivna utlåtande i ämnet framhöll, ha myndigheterna å åtskilliga orter vitsordat att bättre förhållanden inträtt efter tillkomsten år 1932 av ovannämnda kungörelse, varigenom de i ordningsstadgan för rikets städer § 13 förekommande bestämmelserna om icke-kulturella nöjestillställningar erhöilo tillämpning jämväl för de delar av landet där så icke förut varit fallet. Någon anledning att, såsom motionärerna yrkat, nu upphäva bestämmelsernas tillämpning för landsbygden föreligger icke. Härtill kommer att som ovan anförts fråga om ändring i ordningsstadgan är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Då motionärerna till grund för sitt yrkande bland annat lagt det påståendet att landsfiskalerna ofta intoge en alltför restriktiv hållning vid beviljande av tillstånd, vill utskottet framhålla att, om någon gång så skulle vara förhållandet, möjlighet föreligger att i vederbörlig ordning överklaga avslagsbeslutet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 februari 1937.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Klefbeck*, *Erik Anderson**, *Ernst Svenson*, *Ruben Wagnsson*, *Colleen* och *Verner Andersson**;

från andra kammaren: herrar *Bergquist*, *Lindqvist*, *Hedlund* i Östersund och *Lindmark*, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Mellerud, *Lindberg* i Stockholm* och *Gezelius**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.